

УДК 351.82

О. М. Клименко,
здобувач, Академія муніципального управління

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ПРОМИСЛОВОЮ ПОЛІТИКОЮ

У статті розкривається зміст та сутність поняття "інвестиційно-промислова політика" (ІПП), визначається система елементів управління ІПП.

The article describes the content and matter of the concept "investment-industrial policy" (IIP), defines the IIP management elements system.

Ключові слова: інвестиційно-промислова політика (ІПП), цілі ІПП, завдання ІПП, об'єкт ІПП, суб'єкт ІПП, принципи ІПП, функції управління ІПП.

Key words: investment-industrial policy (IIP), IIP goals, IIP tasks, IIP object, IIP subject, IIP principles, management functions of IIP.

ВСТУП

Актуальним питанням в економічній політиці є розробка і реалізація промислової політики, в якій головним напрямом розвитку є її інвестиційна складова.

Питання розробки та реалізації промислової політики розглядаються в працях О.Амоши, В.Геєця, Ю.Гончарова, Н.Іванова, А.Олешка, М.Чумаченка, А.Лотарьова, В.Максимова, Б.Плишевського та інших.

Інвестиційній політиці, інвестиційним процесам та системному аналізу управління інвестиціями приділяється увага в наукових дослідженнях О.Амоші, Б.Губського, Б.Данилишина, М.Корецького, О.Дація, Н.Мешко, Ю.Орловської, І.Бланка та інших.

Проте потребують розгляду методичні підходи до вирішення проблем управління інвестиційно-промисловою політикою в цілому.

Метою статті є розкриття змісту та сутності поняття "інвестиційно-промислова політика" (ІПП), визначення системи елементів управління ІПП.

РЕЗУЛЬТАТИ

В економічній літературі поняття "інвестиційно-промислова політика" зустрічається досить рідко. Так, тільки В.А.Максимов і М.А.Спирidonов вводять визначення промислово-інвестиційної політики як "системи заходів, що забезпечують обсяг, структуру, напрями інвестицій у найбільш перспективні напрями діяльності на основі нових організаційно-економічних рішень, концентрації інвестицій і підвищення їх ефективності" [1].

Уточнюючи позицію В.А.Максимова й М.А.Спирidonова, ми вводимо поняття інвестиційно-промислової політики (ІПП). З нашої точки зору, інвестиційно-промислова політика, будучи одночасно як джерелом формування, так і основним напрямом промислової політики, являє собою систему правових, соціально-економічних, організаційних й інших заходів, що забезпечують обсяг, структуру, напрями інвестицій у найбільш перспективні напрями й галузі промисловості на основі нових організаційно-економічних рішень, концентрації інвестицій і підвищення їх ефективності.

Джерело формування ІПП являє собою систему заходів для ресурсного забезпечення промислової політики, а основний напрям її реалізації — систему заходів щодо

формування ефективної відтворювальної структури в промисловому комплексі.

На наш погляд, управління інвестиційно-промисловою політикою являє динамічний системний процес, що включає управлінські дії, метою яких є організація, аналіз, планування, прогнозування, мотивація, регулювання, моніторинг і контроль над інвестиційним середовищем у промисловому комплексі, покликани забезпечити досягнення оптимальних обсягів промислового виробництва відповідно до обраних пріоритетів. Управління інвестиційно-промисловою політикою є своєрідним механізмом, що забезпечує зворотний зв'язок у контурі управління інвестиційними процесами в промисловому комплексі.

При вивченні процесу управління ІПП будемо спиратися на системний підхід, тобто методологію дослідження об'єктів, явищ і процесів як систем. Необхідність використання системного підходу зумовлена, насамперед, тим, що рішення проблеми підвищення ефективності промислового виробництва передбачає взаємозв'язок різних цілей з безліччю альтернатив їх досягнення. Використання даного підходу дає можливість представити інвестиційно-промислову політику в якості єдиного цілого — системи, що охоплює логічно взаємозалежні складові елементи більш низького порядку й у той же час є невід'ємною частиною системи більш високого рівня, в якій ІПП взаємодіє з іншими підсистемами. Системний підхід дозволяє при формуванні інвестиційної політики здійснювати взаємодію із системою більш високого порядку (промисловою політикою) через вхідні й вихідні потоки інформації.

Системний характер управлінських рішень у промисловій сфері на всіх рівнях вимагає визначення системи елементів управління інвестиційно-промисловою політикою. Такими елементами є: цілі (пріоритети), завдання, суб'єкти, об'єкти, етапи, методи, інструменти, організаційні форми й відносини координації й субординації, механізми (моделі) і т.д.

Пріоритети ІПП можуть бути загальногосподарські, соціальні, екологічні, інформаційні, пріоритети безпеки і т.д.

Цілі інвестиційно-промислової політики підрозділяються на дві групи:

1. Цілі стабілізації (запобігання погіршенню стану). Тут ціль управління полягає в стабілізації ситуації, що склалася,

й створенні передумов для економічного прориву.

2. Цілі розвитку — полягають в зміні кількісних параметрів і якості функціонування інвестиційної системи для переведення її в більш сприятливий стан, що характеризується найбільш високими показниками росту й ефективності.

Система управління базується на цільових настановах розвитку двох рівнів — стратегічних (кінцевих) і тактичних (проміжних).

Стратегічні цілі, що визначають ступінь впливу системи управління інвестиціями на розвиток промисловості, включають:

- приріст інвестицій у промисловий комплекс, зростання валового внутрішнього продукту, зростання доходу на душу населення;

- підвищення ефективності структури й обсягів промислового виробництва;

- підвищення ефективності господарських зв'язків на ринку товарів, послуг, капіталу;

- зниження фінансових й інвестиційних ризиків у промисловості, зростання капіталізації підприємств;

- забезпечення взаємозалежності й збалансованості інвестиційної політики з іншими напрямками соціально-економічної політики;

- забезпечення національних стратегічних інтересів.

Тактичні цілі служать у якості орієнтирів досягнення стратегічних цілей. До них належать:

- збільшення обсягу функціонуючих інвестиційних ресурсів;

- забезпечення політики безперервного розширеного відтворення у галузях промисловості;

- забезпечення збалансованого розвитку всіх галузей промисловості;

- забезпечення умов для здорової конкуренції між галузями й підприємствами, що найбільшою мірою задовольняють попит на товари й послуги;

- прискорення впровадження науково-технічних розробок, поліпшення якості й забезпечення конкурентоспроможності продукції;

- забезпечення розробки й реалізації виробничих, інноваційних, соціальних програм і проектів;

- одержання додаткових доходів у бюджет для вирішення ряду соціальних проблем і поліпшення соціально-економічного розвитку;

- забезпечення охорони й відновлення навколишнього середовища і т.д.

Втілення в життя інвестиційної стратегії в сфері промислової політики повинне забезпечувати рішення наступних завдань:

- збереження найцінніших елементів накопиченого науково-технічного потенціалу і його застосування для розвитку української промисловості;

- виявлення, розвиток і використання її порівняльних конкурентних переваг, послідовне подолання її слабостей;

- ліквідацію деформацій, що склалися у галузевій, внутрішньогалузевій і виробничій структурах, що виражаються в технічному і технологічному відставанні нашої індустрії;

- насичення внутрішнього ринку вітчизняною продукцією у відповідності з обсягом структурного попиту;

- створення власної ніші на світовому ринку для української продукції [2].

Інвестиційно-промислова політика являє собою систему заходів щодо управління всіма функціональними блоками інвестиційної системи в промисловості:

- інвестиційним ринком;

- інвестиційною діяльністю промислових підприємств;

- інфраструктурою цієї діяльності.

Об'єктом інвестиційно-промислової політики є, на нашу думку, інвестиційні потоки, причому не тільки бюджетні кошти інвестиційного призначення, але й уся маса інвестиційних ресурсів, яка потенційно може бути спрямована на промисловий розвиток.

Виходячи з державного устрою України, можна виділити кілька рівнів формування й реалізації інвестиційно-промислової політики: галузевий, регіональний, муніципальний.

Керуюча система (суб'єкти управління інвестиційно-промисловою політикою) у загальному вигляді представлена відповідними державними органами управління.

Керуючі впливи (реалізація політики) — представлені державними й місцевими законами, указами, підзаконними нормативними актами, державними, регіональними муніципальними і галузевими програмами, постановами, планами, положеннями, інструкціями, правилами й нормами, тобто групами різних засобів управління.

Управління ІПП має здійснюватись на основі таких принципів, як:

1. Сполучення загальнодержавних, регіональних, місцевих інтересів та інтересів учасників інвестиційної діяльності.

2. Ефективне використання природних, трудових і фінансових (в т.ч. бюджетних) ресурсів.

3. Своєчасне формування повноцінної нормативно-правової бази.

4. Єдність цілей і засобів їх досягнення, взаємозв'язок стратегічних і оперативних цілей.

5. Формування раціональних форм і масштабів державного впливу на промисловий комплекс.

6. Єдність програмно-цільового, галузевого, територіального аспектів управління.

7. Зміцнення взаємозв'язку інвестиційної й інноваційної політики; створення ефективних систем управління цими процесами на державному рівні.

Основними обмеженнями проведення ІПП на нинішньому етапі є:

- вимоги державного й регіонального бюджетів;

- вимоги соціального розвитку;

- вимоги держбезпеки;

- забезпечення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому ринку;

- обмеження, пов'язані з кількістю і якістю трудових ресурсів;

- обмеження, пов'язані з матеріально-технічною базою промисловості;

- екологічні обмеження;

- обмеження, пов'язані з умовами виходу й діяльності на зовнішніх ринках;

- фінансові обмеження.

У якості основних методів управління інвестиційно-промисловою політикою як процесом оцінки впливу управлінських рішень на результативність діяльності промислових комплексів можна розглядати як поточне, так і стратегічне управління.

Управління інвестиційно-промисловою політикою передбачає виконання всіх функцій, властивих управлінню, тобто розробку (прийняття) і реалізацію рішень, а також контроль за їхнім виконанням.

Функції управління ІПП реалізуються через елементи управлінського циклу:

- організацію;

- планування (поточне, стратегічне);

- аналіз і прогнозування;

- мотивацію;

- регулювання;

— моніторинг і контроль.

Організація в якості функції управління ІПП полягає у визначенні організаційних положень, що встановлюють порядок в області стимулювання, процесуального регулювання, підтримки й контролю інвестиційної діяльності в промисловості. Належним чином налагоджена організація управління створює оптимальні умови для ефективного функціонування всієї інвестиційної системи в промисловості.

Функція планування в управлінні ІПП виражається в постановці цілей, визначенні необхідних для їхнього досягнення ресурсних витрат, способів і строків, а також форм і методів поетапного контролю за діяльністю учасників інвестиційного процесу, результати якої сприяють досягненню цілей управління.

Основними напрямками реалізації функції планування є наступні:

- формування системи цілей ІПП на довгостроковий період з виділенням пріоритетних завдань, що вирішуються у найближчій перспективі;
- розробка стратегічних напрямів ІПП із обліком цільових напрямів розвитку країни (регіонів) і її інвестиційного потенціалу;
- розробка стратегічних планів реалізації інвестиційних програм і проектів;
- розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів країни і її регіонів;
- стратегічне прогнозування й планування розвитку галузей промисловості й комплексів.

Планування має бути тісно пов'язане із прогнозуванням, яке в управлінні ІПП являє собою вироблення обгрунтованого судження про майбутній розвиток інвестиційного процесу промислового комплексу або його варіантів, про шляхи й тривалість цього процесу. Таким чином, прогноз є передплановою розробкою різноманітних моделей умов функціонування й розвитку об'єктів інвестиційної діяльності під впливом можливої зміни зовнішніх обставин.

Аналіз — кількісне і якісне визначення стану інвестиційної сфери в промисловості — націлений на підвищення якості прогнозування, планування й оперативного управління. На основі аналізу доцільно здійснювати наступні види прогнозів:

- прогноз варіантів розвитку інвестиційного ринку, включаючи його кон'юнктуру й загальнодержавні потреби в результатах інвестиційної діяльності;
- прогноз загальної потреби в інвестиційних ресурсах, необхідних для реалізації розробленої стратегії та окремих етапах її здійснення;
- прогноз можливостей формування власних інвестиційних ресурсів.

Мотивацію як управлінську функцію прийнято найчастіше розглядати стосовно обмежених, локальних систем. Мотивація включає всі види діяльності щодо розробки й реалізації системи управління й стимулювання учасників інвестиційної діяльності. Стимулювання може здійснюватися через відповідні інструменти ІПП: шляхом надання податкових кредитів, пільг по оподатковуванню, митних пільг; забезпечення державними гарантіями; надання додаткових субсидій і дотацій і т.д.

Регулювання як функція управління являє собою застосування керуючих впливів на об'єкти управління, які впливають на якість і ефективність реалізації управлінських рішень, сприяють удосконалюванню й оптимізації змінних входу системи або її підсистем до вимог виходу.

Не можна сказати, що регулювання ІПП виступає в якості функції управління в конкретній сфері — інвес-

тиційній. У даній ситуації держава встановлює певні загальні правила для об'єктів управління в сферах, регулювання яких забезпечує функціонування усього інвестиційного комплексу. Під такими видами регулювання ми розуміємо наступні:

- загальноекономічне й зовнішньоторговельне регулювання;
- фінансово-кредитне й валютне регулювання контролю інвестиційної діяльності;
- фіскально-податкове регулювання інвестиційної діяльності;
- бюджетне регулювання;
- державне регулювання інвестиційної діяльності на фондовому ринку й у сфері приватизації;
- зовнішньоекономічне регулювання;
- цінове регулювання й ін.

Функція моніторингу й контролю — це функція управління з метою забезпечення взаємодії всіх підсистем і виконання всього процесу досягнення намічених показників. На основі моніторингу інвестиційного комплексу в промисловості в цілому і його елементів зокрема (наприклад, реалізації окремих інвестиційних програм і проектів) виявляються причини відхилення в керованій системі від заданих параметрів (намічених строків, проміжних результатів роботи й проектної ефективності) і ухвалюються заходи для приведення її у стан відповідності таким параметрам. Функція контролю виконується за допомогою попереднього, поточного й наступного контролю, вибіркової перевірки, документальної й фактичної ревізії. Вона покликана забезпечувати дисципліну, законність, дотримання режиму діяльності, результативність суб'єктів і об'єктів управління інвестиціями.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інвестиційно-промислова політика, яка є одночасно як джерелом формування, так і основним напрямом промислової політики, являє собою систему правових, соціально-економічних, організаційних й інших заходів, що забезпечують обсяг, структуру, напрями інвестицій у найбільш перспективні напрями й галузі промисловості на основі нових організаційно-економічних рішень, концентрації інвестицій і підвищення їх ефективності.

При управлінні ІПП необхідно реалізувати системний підхід, що передбачає визначення цілей (пріоритетів), завдань, суб'єктів, об'єктів, розробку етапів, методів, інструментів, механізмів (моделей) і т.д. Управління інвестиційно-промисловою політикою являє собою динамічний системний процес, що включає управлінські дії, метою яких є організація, аналіз, планування, прогнозування, мотивація, регулювання, моніторинг і контроль за інвестиційним середовищем у промисловому комплексі, покликани забезпечити досягнення оптимальних обсягів промислового виробництва у відповідності з обраними пріоритетами. Управління інвестиційно-промисловою політикою є своєрідним механізмом, що забезпечує зворотний зв'язок у культурі управління інвестиційними процесами в промисловому комплексі.

Література:

1. Максимов В.А., Спиридонов М.А. Федеральной и региональной компоненты промышленно-инвестиционной политики // Экономический вестник Ростовского государственного университета. — 2003. — Т.1. — № 2. — С. 106—115.
 2. Данилишин Б.М., Корецький М.Х., Дацій О.І. Інвестиційна політика в Україні: монографія. — Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2006. — 292 с.
- Стаття надійшла до редакції 17.11.2009 р.*